

Yoji Yamada

Den hverdagsrealistiske sværdkæmperfilm *The Twilight Samurai* gjorde med ét slag veteranen Yoji Yamadas navn kendt også i Vesten

Yoji Yamada (f. 1931) er super-veteran-instruktøren bag 48 afsnit af den længst kørende filmserie i japansk historie: *Tora-san* ('It's Tough to be a Man' eller *Otokowa tsuraiyo*, 1969-1995). Serien sluttede brat med skuespilleren Kiyoshi Atsumis alt for tidlige død. Uden ham kunne Tora-sans eventyr simpelthen ikke fortsætte. Skønt langt mere kendt i Asien (ikke mindst i Taiwan og Hongkong) end i Europa og USA (hvor filmgængere synes at have behov for at putte japanske film ned i én af to kasser: arthouse-film eller ekstrem horror-/samurai-/gangster-film) er Yamada en af de få nulevende japanske instruktører, hvis box office-tæft er uantastet på det hjemlige marked. Der kan ikke engang så internationalt anerkendte instruktører som Takeshi Kitano og Takashi Miike konkurrere med ham.

Yamada blev i 1950 optaget ved det prestigøse juridiske fakultet på University of Tokyo, hvor han kom med i en kreds af filminteresserede og snart hellere ville være filminstruktør end dommer. Trods sin akademiske baggrund startede han som assistent på Shochiku-studiets dusinkomedier og -melodramaer, som han nåede at lave fjorten af, før han fik sit kommercielle gennembrud med den første Tora-san-film, *Tora San Our Lovable Tramp* (*Otokowa tsuraiyo*, 1965), der var adapteret fra et tv-drama, Yamada selv havde skrevet.

I 1990'erne stod han bag endnu en succesrig *human drama*-serie, *A Class to Remember* (på japansk kendt simpelthen som

Gakkō, eller 'Skole'), af hvilken der blev lavet fire afsnit mellem 1993 og 2000. Alle økonomiske succeser. Totalt har Yamada lavet mere end 75 film i sin 45 år lange karriere, og han står bag kolossalt populære kvalitetsmelodramaer som *The Yellow Handkerchief* (*Kōfuku no kiroi hankachi*, 1977) og *My Sons* (*Musuko*, 1991).

Samuraiens hverdag. Blandt japanske tilskuere og kritikere er det en udbredt opfattelse, at Yamada er en decideret *shomingeki*-instruktør. *Shomingeki* er hverdagsdramaer, der fokuserer på den lavere middelklasses trængsler, tårer og glæder, så da det blev offentliggjort, at han skulle lave en periodefilm, blev nyheden mødt med en blanding af nysgerrighed, forventning og skepsis. Da *The Twilight Samurai* (*Tasogare Seibei*, 2002) blev lanceret, stod det imidlertid klart, at Yamada havde inkorporeret sværdkæmpergenren i sit velkendte univers af raffineret sentimentalitet og oplyst humanisme.

På trods af sin voldelighed er *The Twilight Samurai* egentlig ikke nogen 'samuraifilm' i vestlig forstand. Filmen er et råt-for-usødet, men i sidste ende livsbekræftende hverdagsdrama, der bæres af fremragende subtile persontegninger og en slående grad af troskab over for den historiske realisme. Derudover indeholder den to fremragende sværdkampscener.

Allerede efter filmens første minutter er det åbenlyst, at Yamada ikke er interesseret i det mytologiske, arketyriske billede

The Twilight Samurai (Tasogare Seibei, 2002)

af samuraien. Seibei er en lavt rangerende bureaukrat og bestyrer af domænets lagerbygning. Han lever under usle kår med to smukke døtre og hutler sig igennem med bijobs som at lave træbure til græshopper. Seibei, der altid vender hjem, når mørket begynder at falde på, og som derfor drilende bliver kaldt 'Seibei af tussmørket' (deraf filmens titel), er tilfreds med sit liv og glad for at være far.

Ved at forsvare sin bedste vens søster, Tomoe, mod hendes fraskilte mand, en dranker med højere rang, afslører Seibei sin overlegne fægtekunst. Derved får han uvelkommen opmærksomhed fra områdets fægteinstruktør, Zenemon, som undrer sig over Seibeis kunnen med sværdet. Da Zenemon gør oprør mod områdets styre ved at lade sin personlige loyalitet

over for sin overordnede gå forud for styrets bestemmelser, slår et par vasaller ihjel og lukker sig inde i sit hus, bliver Seibei imod sin vilje beordret til at fange manden.

Den, som går til *The Twilight Samurai* i forventning om spændende og glamourøs sværdkæmper-action, vil blive skuffet. Det meste af tiden skildrer filmen, i et adstadigt tempo, hverdagens stille kamp for en lavt rangerende samurai med en fuldstændig anonym karriere, kun tilføjet et stænk af fortrydelse og længsel i forhold til den kønne Tomoe, der også er Seibeis barndomskæreste.

Det står klart, at Yamada stræber efter en høj grad af realisme og autenticitet i skildringen af tilværelsen som samurai i slutningen af det 19. århundrede (som han henlagde til det snedækkede nordøstlige

Japan). Det siges, at Yamada stillede Nishioka Yoshinobu, filmens production designer, spørgsmål som: ”Børstede Seibeis tænder? Brugte han papir på toilettet? Hvor stillede han sine sandaler, når han kom hjem fra arbejdet?”¹ Yamada dropper fuldstændig enhver bekymring, kommerciel eller af andre årsager, om at opdatere genren for nutidens forbruger og genindfører det realistiske *look* fra den elegante 1950’er- og 1960’er-*jidaigeki*, hvor støv og pjalter var lige så centrale elementer som flagrende kimonoer og glitrende rustninger.

Denne bestræbelse på historisk realisme indebærer imidlertid ikke nogen glorificering af de ’feudale’ værdier, som kendetegner hovedparten af de senere års ’konservative’ sværdkæmperfilm. Filmens klimaks – duellen mellem Seibeis og Zenemon – er så økonomisk og præcist skildret, at tankerne ledes hen på 1960’ernes bedste sværdkæmperfilm af Kurosawa, Kobayashi og Okamoto, men samtidig er fremstillingen afglamoriseret på en næsten brecht’sk måde.

The Twilight Samurai slutter med et *tableau* af Seibeis voksne datter, som i en rickshaw fra Meiji-perioden foretager en pilgrimsrejse til faderens og Tomoes grave med Mount Fuji og et emblematiske førmoderne japansk landskab som baggrund. Denne sidste scene skal antyde, at det moderne Japan ikke blev bygget af folklorens arrogante samurai-’helte’, men af småfolk som Seibeis, hvis småborgerlige ambitioner – at føre et ubemærket liv omgivet af familien og at give sine børn de bedste muligheder – hylles af instruktøren. Seibeis evner som sværdfægter er blot en byrde, som han gladeligt ville bytte for et ’normalt’ familieliv med Tomoe. Med sin utvetydige omfavnelser af dette småborgerlige værdisæt tæmmer Yamada

sværdfægtergenren, så den passer ind i hans *shomingeki*-format.

Oversaltet genopkog. Yamadas anden sværdkæmperfilm, *Hidden Blade* (*Kakushiken oni no tsume*, 2004), er desværre ikke så vellykket som *The Twilight Samurai*, først og fremmest fordi den gør den fejl at forsøge at gøre historien mere dramatisk, påtrængende og farverig.

Sværdkampene tildeles en langt større rolle, både hvad angår plot og karaktermotivation, hvilket paradoksalt nok gør dem langt mindre imponerende end i *The Twilight Samurai*. I *Hidden Blade* er hovedpersonen Munezo udstyret med en hemmelig sværdteknik (’dæmonens klo’ eller *oni no tsume* som i den japanske titel), og selv om prøvekampen mellem ham og hans læremester Toda er imponerende filmet, er den klimaktiske kamp ikke mere end en standardduel. Tilføjelsen af bloddrypende CGI-effekter, formentlig for at illustrere ondskaben i moderne skydevåben, fremmer ikke ligefrem dramaet. I sidste ende fremstår Munezo som meget mere selvtilfreds og hierarki-tilpasset end Seibeis, hvilket underminerer afslutningens følelsesmæssige konklusion.

Det er ærgerligt, at Yamadas anden sværdkæmperfilm ikke bevæger sig i nogen retning, men blot er et oversaltet genopkog på hans første forsøg i genren. Dog gør hans usædvanlige fortælle-talent, hans eksemplarisk gode smag og hans humanisme baseret på realistisk observation af livsverdenen både *The Twilight Samurai* og *Hidden Blade* til fremragende film. Den første er nok endda Japans bedste sværdkæmperfilm siden 1970’erne.

Kyu Hyun Kim
(Oversat af Mikkel Thomassen)

Note

1. Hideo Yoshimura (2004). *Yamada Yôji x Fujisawa Shûhei*. Tokyo, Ôtsuki Shoten, s. 15.

Filmografi (i udvalg)

- 1969 *Otoko wa tsurai yo/Tora San Our Lovable Tramp*
- 1970 *Kazoku/Where Spring Comes Late*
- 1972 *Kokyô/Home from the Sea*
- 1975 *Harakara/The Village*
- 1977 *Shiawase no kiiroi hankachi/The Yellow Handkerchief*
- 1980 *Haruka naru yama no yobigoe/A Distant Cry from Spring*
- 1986 *Kinema no tenchi/Final Take: The Golden Age of Movies*
- 1988 *Dauntaun hirozu/Downtown Heroes*
- 1991 *Musuko/My Sons*
- 1993 *Gakko/A Class to Remember*
- 1995 *Otoko wa tsurai yo: Torajiro kurenai no hana/Tora-san 48 the final*
- 1996 *Gakko II/A Class to Remember 2*
- 1996 *Niji o tsukamu otoko*
- 1998 *Gakko III/Gakko III: The New Voyage*
- 2000 *15-Sai: Gakko IV/Fifteen*
- 2002 *Tasogare Seibei/The Twilight Samurai*
- 2004 *Kakushi-ken: oni no tsume/Hidden Blade*